

Prof. MUDr. Jiřina Bartůňková, DrSc.

Jak vychovat dendritické buňky

„Malá Fučíková“, tak jí někdy říkají kolegové. U profesorky Fučíkové začínala, dnes řídí Ústav imunologie 2. LF UK v motolské nemocnici.

Prý jste se původně chtěla věnovat infekcím. Jak to, že nakonec vyhrála imunologie?

To máte pravdu. Chtěla jsem dělat nejdříve infekční lékařství, také jsem se na něj po absolutoriu na medicíně hlásila, ale nebylo volné místo. Psal se rok 1983, nebylo možné si příliš vybírat, a tak jsem skutečně z nouze volila tzv. studijní pobyt na imunologickém oddělení, jemuž šéfovala tehdy ještě docentka Fučíková.

Jak vás přivítala?

Paní profesorka téměř na každého působí počátku velmi přísně a nepřístupně. To bylo i v mém případě. Studijní místo na imunologii bylo „přiděleno“ víceméně vedením fakulty, do jeho obsazení tenkrát šéfové oddělení neměli moc možnost zasahovat. Takže když jsem se tam objevila s tím, že mám u ní pracovat, zamračeně reagovala: „A co tu budeš dělat?“ I když ve mně byla malá dušička, řekla jsem, že jsem se domnívala, že mi téma práce přidělí ona. Paní profesor-ku tato „drzost“ asi trochu zaskočila, ale když zjistila, že jsem již pracovala jako pomocná vědecká síla u profesora Johna

na Ústavu lékařské mikrobiologie a imunologie, takže úplný neznalec imunologie nejsem, jednala se mnou již vlídněji. Je ale pravda, že jsem nepřiznala, že jsem původně chtěla dělat infekční lékařství. Ale koneckonců, infekce a imunologie spolu velmi úzce souvisejí.

Co vás naučila?

Naučila mě klinickému myšlení a uvažování, předala mi řadu cenných klinických zkušeností, které člověk nikde v odborné literatuře nevyčte. Ukázala mi, že v mnoha situacích si člověk vystačí se zdravým selským rozumem jednoduchými postupy než s encyklopedickými znalostmi. Jako člověk mi vždy imponovala upřímností a statečností, nebát se říct a obhájit svůj názor, nebýt konformní. A také smyslem pro humor. Máme dost podobnou povahu, snadno jsem se od ní naučila řadě postojů a způsobů jednání.

Jakou cestu urazila imunologie od dob, kdy jste byla žačkou profesora Johna a profesorky Fučíkové?

Obor se za léta své existence rozvíjel jako celá medicína. V době, kdy třeba

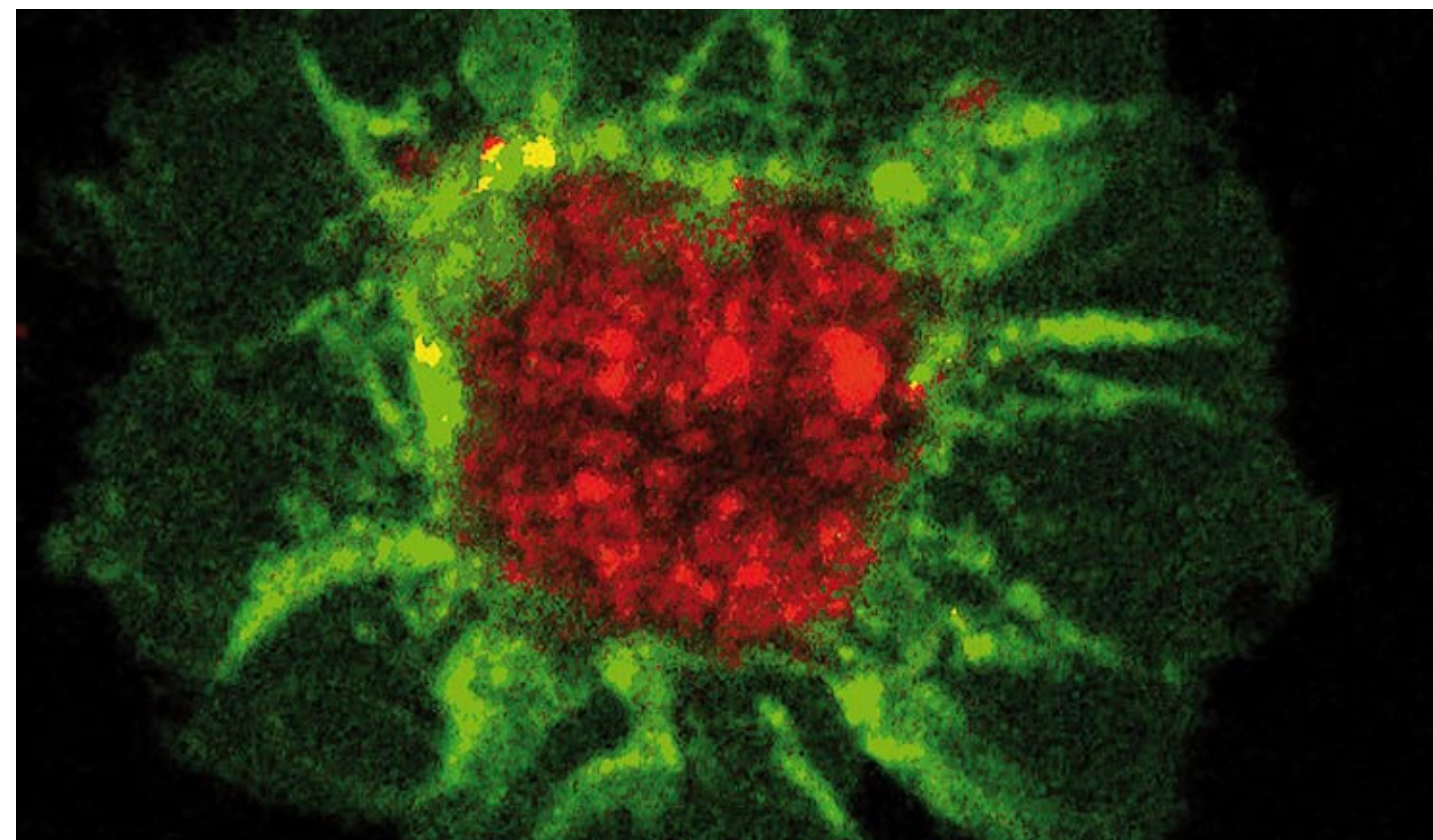
paní profesorka začínala budovat imunologickou laboratoř, bylo k dispozici pár vyšetření. Dnes zkvalitňují diagnostiku moderní přístroje, automatizace, diagnostické chemikálie... Výpočetní technika zase umožňuje jednodušší analýzu výsledků. Musím ale dodat, že i když se metodologie zdokonalila, spektrum vyšetření, které kdysi v laboratoři zavedla profesorka Fučíková, je dosud to nejpodstatnější, které pro diagnózu imunopatologických stavů potřebujeme.

A kam tedy kráčí imunologie dnes?

Je to velmi široký obor, není v silách jedince, aby vše obsáhl. Imunologové se specializují na různá odvětví, jako čistou alergologii, transplantační imunologii, nádorovou imunologii, reprodukční imunologii, imunoendokrinologii, laboratorní diagnostiku a jiné obory. Velký pokrok zaznamenal základní výzkum, z něhož poznatky přecházejí do praxe.

Tedy konec diskusí, zda imunologie je, nebo není „jen“ laboratorní obor?

Tak to ještě není vyřešeno. Postavení mezi tradičními lékařskými obory má

Dendritická buňka právě pohltila nádorovou buňku a už ji ve svých útrobách tráví na kousky. Dendritická buňka je tentokrát obarvena zeleně, červeně je označena nádorová buňka ovariálního karcinomu.

imunologie stále problematické. Někteří ji stále považují skutečně jen za laboratorní obor a co víc, v některých evropských zemích jím skutečně také imunologie je. Naopak v jiných zemích včetně USA se rozvíjí obrovské úsilí, aby imunologie byla opravdu oborem klinickým.

A jak si imunologie stojí v Čechách?

Máme v tomto směru náskok. Díky našim učitelům se podařilo již koncem 70. let minulého století prosadit klinickou imunologii a alergologii jako klinický obor. Koncepce vycházející z meziná-

nými poruchami imunitních mechanismů nebo patologickými stavy, na jejichž vzniku, průběhu a prognóze se imunologické mechanismy podílejí. Jsou to stavy, kdy imunomodulace tvoří důležitou část terapie a prevence. Součástí oboru je specializovaná laboratorní diagnostika.

Pro který tzv. orgánový obor je imunologie dnes největším přínosem?

Tím, že imunitní systém je funkční celek, který zasahuje do každé části lidského těla, mohou být projevy imunopatologických stavů opravdu v kterékoli

dobu předcházet klasickým klinickým projevům onemocnění. Cílené a správně interpretované laboratorní vyšetření napomůže časně diagnostice imunopatologických stavů, což umožní klinickým imunologům, alergologům i dalším specialistům, kteří imunologickou laboratorní diagnostiku využívají, přijmout adekvátní léčebná nebo režimová opatření dříve, než dojde u pacienta k nevratnému poškození orgánů.

Na čem teď právě pracujete?

Profesorka Fučíková mi jako téma vědecké práce tehdy v roce 1983 zadala fagocyty buňky. To jsou buňky, které stojí na počátku imunitní reakce a rozhodují, jak se rozvine. U těchto buněk jsem setrvala po celý svůj profesní život. Dodnes. V současné době pracujeme na vývoji tzv. nádorových vakcín, jejichž základem jsou fagocyty buňky – tzv. dendritické – které u pacientů s nádory špatně fungují. My se je snažíme v laboratoři „vychovat“, aby nádor správně rozpoznaly a po aplikaci pacientovi zahájily proti nádoru účinnou imunitní reakci. ■

Správně interpretované laboratorní vyšetření napomůže časně diagnostice

rodního doporučení IUIS (Mezinárodní unie imunologických společností) a EFIS (Evropská federace imunologických společností) říká, že alergologie a klinická imunologie je interdisciplinárním oborem a je klinickou i laboratorní disciplínou. Zabývá se studiem, diagnostikou, léčbou a prevencí onemocnění vyvola-

klasické, „orgánové“ specializaci. Nedá se tedy jednoznačně říct, pro který obor je imunologie největším přínosem. Zobecnit se do určité míry dá, že přínos imunologického laboratorního vyšetření spočívá ve všech oborech medicíny především ve včasnosti diagnostiky. Laboratorní patologie totiž může dlouhou